

Úvod

- Tady v exilu s dětmi objevuji hodnotu, unikátnost
- Chtě nechtě má pro mě jazyk i kraj vlasteneckou moc, která není vštěpována školou ani v rodině
- Švábsky / hornoněmecky / hovorově / spisovně
- Diskrepance mezi jazykovými oblastmi a politickými hranicemi
- Švábština není kodifikovaná. Psaná podoba je proměnlivá
- Netřeba si pamatovat detaily, jen vnímat objem změn

Samohlásky

- Chudý konsonantismus, bohatý vokalismus, hlavně diftongy
- Cizí samohlásky *a, e, x, v*: *štrósaþó, plétx* (Straßenbahn, blöder)
- Staré diftongy *liap, pruətx* (lieb, Bruder)
- Nové diftongy *ei*, au včetně staré distinkce *cvoe, trəj, Laop-houfə* (zwei, drei, Laubhaufen)
- Absence zaokrouhlených umlautů *ö, ü*: *misə, miət, khepf, kreəsx* (müssen, müde, Köpfe, größer)
- "Výpůjčky" z němčiny *ö, ü, th, ph*: *Thürengə, Phjöngjang, Döner, tschüss, Theátx, Phouse* (Thüringen, Pjöngjang, Theater, Pause)

Souhlásky

- Znělá = neznělá: *herkot, tucət, precl, sichx* (Herrgott, Dutzend, Bretzel, sicher)
 - Zrušení aspirace: *taš, vetx, poš, húpə, sokə*, kromě počátečního *kh*: *khalt, khofx* (Tasche, Wetter, Post, hupen, Socken, kalt, Koffer)
 - s před souhláskou je *š*: *pešte, khomuništ, kriškhent, várs, piš, hoš, khašpx* (beste, Kommunist, Christkind, warst, bist, hast, Kasper)
 - Ztráta *n* na konci otevřené slabiky
 - plurál *vochə', sachə'* (Wochen, Sachen)
 - infinitiv *sákə', velə'* (sagen, wollen)
 - Otevření samohlásky před *n*: *khent, hont, sen* (Kind, Hund, sind)
- Dohromady: "tír" znamená spisovně *dir* = Tür = Tier = Tiere

Šetřit slabiky: e na konci

- singulár jmen: *hás, hós, khés, pés* (Hase, Hose, Nase, Käse, böse)
- plurál podstatných jmen: *pech, mónət, vék, hont, ték* (Bäche, Monate, Wege, Hunde, Tage)

- 1. osoba slovesa: *mach, las, fent* (mache, lasse, finde)

Šetřit slabiky: další způsoby

- předpony *ge, be, zu*: *kfalə, kfontə, khet, ksicht, kšajt, psontxs, pšisə, camə, cəxšt, cfial, čpét, i* celá slabika *pakə, tronkə, prəcht, khənə, khent, kesə* (gefallen, gefunden, gehabt, Gesicht, gescheit, besonders, beschissen, zusammen, zuerst, zuviel, zu spät, gebacken, getrunken, gebracht, gekonnt, gekannt, gegessen)
- člen *t, s, n*: *s prót, t polaj, s thiket, t khentx, létə*, u jmén *t Merkl, s Fricle, teš n mó* (die, das, ein, das Brot, die Polizei, das Ticket, die Kinder, die Läden, (die) Merkel, (das) Fritzchen, das ist ein Mann)
- s předložkou *em hous, əm bal, fx s kšeft, mim papa, vekəm vetx* (im Haus, am Ball, fürs Geschäft, mít (dem) Papa, wegen dem Wetter)

Image

- Šetřiví: nejvyšší míra úspor, dvě největší stavební spořitelny, Merkelová o švábské hospodářce, Schäuble ministrem financí – švábská rajska?
- Historické důvody pro austeritu: Švábsko kdysi (19. st.) chudý kraj? Ekonomický úspěch? Protestantská etika (47/53, pietismus)?
- V Berlíně se "roztahují", člověk už nekoupí Schrippen, ale Weckle (místopředseda parlamentu W. Thierse), vedení Daimler-Benz "dováží" *pérlə* (párky)
- Jinak: arogantní, stěžují si, nesrozumitelní, workoholici, pintlich – rozdíl mezi jogurtem a Švábem
- *Šafə šafə həjslé pouə* (makat makat postavit barák)
- Land der Tüftler und Denker

Klitická zájmena

- Spisovná němčina: *geht's, gibt's, 's regnet*: jen nom. a akk. sing. středního rodu 3. osoby
- švábsky: všechny
- pády (i dativ) a čísla (i plurál): *lest-rə, macht-əm, kfelt-ne, prengt-se, sen-se* (lässt ihr, macht ihm, gefällt ihnen, bringt sie, sind sie)
 - osoby (i 1.+2.): *suəch-ε, vəjl-te, səjt-x, kam-mx, visət-x* (suche ich, weil du, seit er, gehen wir, wisst ihr)
 - rody (i mužský a ženský): *voes-x, khent-se* (weiß er, kennt sie)
- V kumulaci: *han-ε-s-rə, vəjl-x-m-s, səjt-se-ne* (habe ich es ihr, weil er es ihm, seit sie ihnen)

Dohromady: *Hajt hoš m t hós hoem prucht* (5 slabik oproti 13 spisovných) (Heute hast du ihm die Hose nach Hause gebracht.)

Slovíčka - vlastní

- *kris Kot!* (Grüß Gott), *até(le)* (Guten Tag, tschüs)
- *túr*: vysvětlit angl. "put" skrz němčinu. *nouf, nae, rontx, nó, kuat* (tun, hinauf, hinein, herunter, hin, gut)
- Podobná na n-: *i khaof txs nó, léks tó nó, jec no net, kang tú nó*. Dohromady: *ha jec šrajpšs nó nó no nó!* (ich kaufe dir's dann, leg's da hin, jetzt noch nicht, dann geh halt, na jetzt schreib du's eben auch noch hin!)
- expresiva *heo! haetanae! haeliks plechle! Ach só! Noe!* (hei, verdammt, zum Teufel, ach so, nein)
- „šajs-“: *švec khoen šajs* (nesmysl), *óne šajs* (vážně), *so n šajs* (otrava), *kšias* (cavyky), *pšajsə* (klamat ve hře), *v-(camə-)šajsə*, (okřiknout, seřvat), *fxšisə* (zvorané) (red keinen Scheiß, so ein Scheiß, Geschieß, bescheißen, an-/zusammenscheißen, verschissen)
- *Ao ə švarce khuə kipt vājse milch* (Auch eine schwarze Kuh gibt weiße Milch)

Slovíčka – false friends

- *kót - laoft - šprengt – hopft* (geht, geht zu Fuß, läuft, springt)
- *tó*: na místě - „Seš tam?“ „Ano, sem tam.“ (da)
- švábský den: 6-12 *morkə*, 12-17 *miták*, 17-23 *ópət* (Morgen, Mittag, Abend)
- *kšeft, šafə*: práce, zaměstnání; „na velkou“ (Geschäft, schaffen)
- *muk*: moucha, *šnok* : komár (Fliege, MückeGramatika)

Gramatika

- není genitiv: buď *tx Daimler fom Šorš* nebo *em Šorš saen Daimler*, složitější *tx Thíne írm mó sae kšeft, en vém saerə, vónong* (der Daimler von Georg, dem Georg sein Daimler, der Tine

ihrem Mann sein Geschäft, in wem seiner Wohnung)

- není préteritum "ging, wollte, sah, schneite". Jenom *pen kangə, han velə, han kseə, hót kšniə* (bin gegangen, habe gewollt, habe gesehen, hat geschneit)
- analytický konjunktiv na *tét*: *I tét erš no ə pislə vartə*. (Ich würde erst noch ein Weilchen warten)
- zdobněliny na *-le* (pl. *lə*): *vásəle, jecətle, lentle, Neštle, špecle* (wasele, jeltle, Ländle, Nestlé, Spätzle)
- archaické: *epəs* (etwas) \leq *epx* ("etwer") (etwas, jemand)
- Plurál na *-ət /-ət /-ət* místo *-en/-t/-en*: *vasvelətx, visətse* (was wollt ihr, wissen sie)

Situace dnes

- Do 80-tých let byla švábsčina monopolní kód ve všech přímých interakcích, v mediích naopak vůbec, stigma. Kamarád po návratu z vojny působil nafoukaně. Na univerzitě první „Fischköpfe“ (tzv. „severní Němci“, za Frankfurtem).
 - Podstatné potíže s nabýváním pravopisu, hl. b/p, g/k, d/t
 - Násobný ústupek: ztráta nejmarkantnějších rysů, na ulici hovorově, migrace z jiných regionů, nízká prestiž (s křížkem po funuse roste).
 - Kompetence mladých vzácná.
 - Migranti míchají úrovně, zachovají prvky dialektu
 - Dialekt zatlačený do seriálů, komedií v nářečí, emblematicky
 - Zbylo lehké zabarvení při mluvení němčiny (des, net, existenzialistischer), specifická volba slov (bloß, Rechen vs. Harke apod.), vyslovené spisovně (Weckchen)
- Info:** als.wikipedia.org
joycep.myweb.port.ac.uk/dialects/obschwab.ht
ml.schwaebisch-schwaetza.de schwaebisch-englisch.de escience-center.uni-tuebingen.de/escience/sprachatlas